

Enw'r Pwyllgor Craffu	Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
Dyddiad y cyfarfod	9 Rhagfyr 2021
Teitl yr Eitem	Cinio Ysgol
Aelod Cabinet	Cynghorydd Cemlyn Rees Williams

1. PWRPAS YR ADRODDIAD

Cyflwynir yr adroddiad hwn ar gais y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi yn sgil gweithdy blynyddol a gynhaliwyd gyda'r aelodau ym mis Mehefin 2021 er mwyn adnabod eitemau amserol a pherthnasol i'w craffu yn ystod 2021-22.

Mae'r blaenadroddiad hwn a'r atodiadau cysylltiedig yn manylu ar:

- drefniadau cinio ysgol
- gohebiaeth Ysgol Dyffryn Nantlle
- cynlluniau sydd ar y gweill gan Lywodraeth Cymru i'r dyfodol.

2. CEFNIDIR

Mae'n amserol i adrodd ar drefniadau casglu arian cinio ysgol, gan bwysleisio fod lles plant a phobl ifanc wastad yn flaenoriaeth i ni, a byddwn bob amser yn ceisio sicrhau nad oes unrhyw blentyn ar draws y sir yn wynebu diwrnod heb ginio yn yr ysgol.

Yn yr adroddiad hwn, darperir gwybodaeth am drefniadau ysgolion i geisio sicrhau na fydd unrhyw blentyn yn wynebu diwrnod heb ginio yn yr ysgol, ynghyd â sefyllfa dyledion cinio ysgol a'r prosesau sydd yn weithredol er mwyn ymateb i'r sefyllfa hynny.

i. Plant sydd yn gymwys i ginio am ddim

Mae 2,885 (ffigwr Tachwedd 2021) o blant Gwynedd wedi cofrestru i dderbyn hawl cinio am ddim. Mae'r hawl i ginio am ddim yn ddibynol ar amgylchiadau rhieni a pa fudd-dal a hawlir ganddynt. O dan y Ddeddf Addysg 1996 mae'n rhaid i riant wneud cais am yr hawl hwn ac ni allwn fel Awdurdod ddarparu'r hawl yn awtomatig.

ii. Plant bregus nad ydynt yn gymwys i ginio am ddim

Mae Person Dynodedig ym mhob ysgol yn sicrhau bod staff yr ysgol gan gynnwys staff y gegin yn gwybod pwy yw'r plant bregus yn yr ysgol. Mae'r neges yn glir i bob Person Diogelu Dynodedig fod angen sicrhau bod pob un plentyn bregus sydd yn adnabyddus i'r ysgol yn cael bwyd poeth yn yr ysgol. Cynhelir arolygiad blynyddol i sicrhau bod swyddogion dynodedig, a rheolwyr ysgolion yn gweithredu yn unol â'r Gweithdrefnau Diogelu Plant Cymru 2020.

iii. Trefniadau cinio ysgolion uwchradd

a) Cyathrebu diweddar Ysgol Dyffryn Nantlle

Mae cynnwys a geiriad llythyr diweddar gan Ysgol Dyffryn Nantlle at rieni yn glân â thaliadau cinio ysgol wedi arwain at bryder a phoen meddwl i nifer o deuluoedd yn lleol yn Nyffryn Nantlle, i chi fel aelodau etholedig, ac i unigolion, teuluoedd a chymunedau ar hyd a lled Gwynedd a thu hwnt.

Fel Awdurdod, nid ydym yn gweithredu polisi o wrthod cinio i blant, a'n dyhead yw fod pob plentyn yn cael pryd amser cinio, boed hynny'n ginio ysgol neu becyn bwyd. Dylai hyn fod yn glir mewn unrhyw llythyr at rieni gan ysgolion y sir pan yn trafod cinio ysgol.

Wedi ymchwilio i'r hyn ddigwyddodd, mae'n ymddangos fod cyngor technegol a roddwyd gan yr Adran ar sut i ymdrin â dyledion taliadau cinio ysgol wedi creu aneglurder, ac yn sgil hyn, byddwn yn adolygu ein harweiniad i ysgolion. Mae lles plant a phobl ifanc wastad yn flaenoriaeth i ni, a byddwn yn ceisio sicrhau nad oes unrhyw blentyn ar draws y sir yn wynebu diwrnod heb ginio yn yr ysgol.

b) Trefniadau cinio arferol ysgolion uwchradd

Yn gyffredinol yn yr ysgolion uwchradd gweithredir ar system caffeteria ble disgwylir fod gan y disgybl gredyd ar ei system cyfrif cinio electronig neu talu yn y fan a'r lle am y bwyd mae o/hi wedi'i ddewis. Gweithredir trefn electronig yn mhob ysgol uwchradd (heblaw 1 ysgol).

Mae plant sydd yn gymwys i ginio am ddim yn derbyn credyd awtomatig ar y system electronig sydd gyfwerth â phris cinio 2 gwrs yn yr ysgol ac felly mae cinio ar gael pob dydd iddynt. Noder fod trefniadau amgen mewn lle ar gyfer plant bregus nad ydynt yn gymwys i ginio am ddim a bydd yr ysgol yn adnabod y plant yma ac yn gweithredu fel yn ii.

O ddilyn y drefn caffeteria, ni ddylai fod unrhyw blentyn sydd yn talu am ginio, mewn dyled ac mae trefn 'overdraft' yn y system er mwyn parhau i allu rhoi cinio ysgol i blentyn er bod dyled yn cronni.

iv. **Dyledion cinio ysgol**

Mae gweddill yr adroddiad yma yn canolbwyntio ar drefniadau casglu arian cinio ysgol yn ysgolion cynradd Gwynedd.

Mae'r cyfrifoldeb o adnabod dyled ar gyfrif disgybl unigol yn disgyn ar yr ysgol, a disgwylir i'r ysgol weithredu fel a ganlyn:

1. Llythyr dyddiedig Ionawr 2019 wedi ei rannu efo rhieni cynradd (gweler **Atodiad 1**).
2. Hysbysu rhieni i dalu am ginio ysgol o flaen llaw neu ar yr hwyraf erbyn Dydd Gwener yr wythnos hynny.
3. I'r rhai sydd gyda dyled o fwy na 5 cinio, anfon llythyr PY18 (gweler **Atodiad 2**) i'r rhiant sydd yn nodi beth yw ei dyled.
4. Os oes dyled o dros 5 cinio neu fwy yn parhau erbyn y dydd Gwener canlynol, anfon llythyr PY19 (gweler **Atodiad 3**) i'r rhiant sydd yn nodi beth yw'r ddyled a bod angen iddynt wneud trefniadau eraill ar gyfer cinio ei plentyn o'r wythnos ganlynol ymlaen os na fydd taliad wedi ei dderbyn. Er fod y llythyr hwn yn dweud na fyddai cinio yn cael ei ddarparu mwyach i'r disgybl, yn y mwyafrif o achosion nid yw'r ysgolion yn arddel polisi o wrthod rhoi cinio i unrhyw blentyn.
5. Os oes dyled o dros 5 cinio neu fwy yn parhau i Gronni erbyn y dydd Gwener i ddilyn, yna anfon y ddyled ymlaen i'r Sir o dan y drefn PY20 (gweler **Atodiad 4**). Mi fydd y Sir cymryd drosodd y ddyled a bydd anfoneb swyddogol yn cael ei anfon gan Cyngor Gwynedd i'r rhiant. Mae hyn yn galluogi rhieni ddod i drefniant gyda'r Cyngor i dalu'r ddyled dros gyfnod o amser.

Os yw'r ysgol yn amau y dylai teuluoedd fod yn gymwys am ginio am ddim ond nid yw'n nodi hynny ar ei systemau yna iddynt gysylltu efo'r Adran Addysg.

Os oes amgylchiadau arbennig paham na all rhiant dalu, yna bydd angen trafod ymhellach gyda'r Adran Addysg.

Mae disgwyliad gan yr Awdurdod fod pob dyled wedi ei thalu yn yr ysgol neu wedi ei drosglwyddo i'r Sir ar ddiwedd pob hanner tymor.

Mae'r Adran Addysg yn derbyn arian gan y Cyngor yn ganolog am werth yr anfoneb sy'n cael ei godi a bydd y Cyngor yn ganolog yn mynd ar ôl y ddyled gan y rhieni. Gall ad-ennill dyled gan rieni gymryd amser maith. Mewn ychydig o achosion, mae'r ddyled yn cael ei ddileu gan y Cyngor. Yn yr achosion hyn, ni fydd yr Adran Addysg yn derbyn yr arian sy'n ddyledus.

Mae rhai disgyblion yn gymwys i dderbyn Prydau Ysgol am Ddim (PYD). Os na fydd yr hawl i PYD wedi'i adnabod yn amserol a bod dyled yn cronni gan ddisgybl, ond ei fod yn dod i'r amlwg yn hwyrach bod y disgybl i fod i fod wedi derbyn cinio am ddim, mae'r ddyled oedd wedi'i gronni yn yr ysgol yn cael ei dileu.

Fel ar ddiwedd Hydref 2021 mae dyledion arian cinio mewn ysgolion yn £36,159.98 ac anfonebau sydd yn parhau yn ddyledus dros y 9 mlynedd diwethaf yn £67,723.51.

Mae'r system Schoolgateway (sydd ar gael drwy ap dwyieithog hefyd) yn galluogi rhieni i weld beth yw eu dyled 24/7 a thalu am ginio ysgol yn ddyddiol os ydynt yn dymuno. Roedd sylwadau Cadeirydd Llywodraethwyr Ysgol Dyffryn Nantlle yn awgrymu bod rhai rhwystrau a phroblemau gyda'r system talu am ginio, a byddwn yn ymchwilio i hynny er mwyn dileu unrhyw rwystrau. Rydym yn barod wedi cydweithio efo ysgolion uwchradd eraill i addasu'r system Schoolgateway i dderbyn lleiafswm o 50c gan deuluoedd fesul plentyn.

v. Datblygiadau ar y gorwel

Mae Llywodraeth Cymru yn edrych ar opsiynau i ymestyn hawl cinio am ddim i fwy o bobl sydd yn derbyn credyd cynhwysol gyda phenderfyniad i'w wneud yn Rhagfyr 2021. Yn fras, y 3 opsiwn sydd o dan ystyriaeth yw:

1. Cinio am ddim i bawb sydd ar gredyd cynhwysol
2. Cinio am ddim i rai sydd a'i incwm yn îs na £20,000 ac yn derbyn credyd cynhwysol
3. Cinio am ddim i rai sydd a'i incwm yn îs na £14,000 ac yn derbyn credyd cynhwysol

Pe bynnag opsiwn a ddewisir gan y Llywodraeth, maent yn disgwyl i'r newid ddod i rym yn ystod 2022.

Yn ddiweddar iawn, mae'r Llywodraeth wedi cadarnhau eu cynlluniau i ymestyn cinio am ddim i holl ddisgyblion cynradd. Mae'r datganiad yn cael ei groesawu'n fawr ond mae cryn dipyn o waith i'w wneud er mwyn gallu ei gyflawni.

Bydd angen astudiaeth achos dwfn i'r newid. Ar hyn o bryd, tua 50% o ddisgyblion cynradd sydd yn cymryd cinio ysgol (mae hyn yn cynnwys disgyblion sydd a hawl i ginio am ddim). Gan fod y cynllun i ymestyn cinio am ddim i holl ddisgyblion cynradd byddai hyn yn golygu dwblu yr hyn sydd yn bwyta.

Dyma rai o'r materion gweithredol fydd angen ystyriaeth:

- Addasrwydd ceginau o ran maint/offer
- Gofod annigonol yn y ffreutur/neuadd ginio
- Cynnydd tebygol yn nifer y sittings mewn ysgolion mwy, heb fynd ar draws yr amserlen ddysgu
- Heriau recriwtio yn y maes yn bresennol

- O gychwyn efo dalen lân gallai olygu allanoli'r gwasanaeth, neu greu 'production kitchens' mewn gwahanol ardaloedd o'r sir
- Costau bwyd/staff ychwanegol
- Cyfalaf ychwanegol i uwchraddio ceginau/gofod bwyta
- Colled incwm

Fel mae pethau yn sefyll gweler isod beth yw'r targed incwm a chostau rhedeg y gwasanaeth:

Targed incwm prydau ysgol 2021/22 yn:

Cynradd/Arbennig/Dilynol = £1,888,510

Uwchradd = £1,444,770

Cyfanswm = £3,333,280

Costau gwasanaeth arlwyio ysgolion 2021/22 yn:

Cynradd/Arbennig/Dilynol = £3,774,270

Uwchradd = £1,902,950

Cyfanswm = £5,677,220

3. ARGYMHELLION

Gofynnir i'r Aelodau:

- ddarparu sylwadau ar y drefn casglu arian cinio bresennol
- ddarparu sylwadau ar gynlluniau y Llywodraeth